

Intervju: Donald Hays, prvi zamjenik visokog predstavnika: "Bankarstvo će doživjeti dalje promjene"

U nekoliko slučajeva banke su poslužile kao sredstvo za prevare i pronevjere * Obavezu prijavljivanja slučajeva pranja novca ne ispunjavaju sve banke * BiH je poduzela brojne korake u pravcu uspostave modernog komercijalnog bankarskog sistema * OHR visoko cijeni rad glavnih institucija za reviziju

Prvi zamjenik visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH gospodin Donald Has ljubazno se odazvao molbi da za časopis Banke u BiH odgovori na nekoliko pitanja. Uz napomenu da je intervju "obavljen" tako što su gospodinu Hays-u pitanja postavljena i odgovori dobijeni u pisanoj formi, molimo čitaoce za razumijevanje zbog eventualnih nedorečenosti koje su posljedica načina na koji je nastao. Zahvaljujemo gospodinu Hays-u za odvojeno vrijeme i susretljivost.

Banke: OHR-ov Odjel za borbu protiv korupcije (AFD) je ocijenio da su finansijski vještaci u BiH "isuviše bliski sa zainteresovanim stranama u sudskim predmetima; oni nemaju iskustva..." Na osnovu kojih dokaza je izrečena ova ocjena – da li možete dati konkretne primjere?

DH: Problemi u vezi sa sudskim vještacima su spomenuti više puta tokom razgovora sa sudijama i tužiocima širom BiH. Oni su AFD-u dali konkretne primjere u kojima, po našem mišljenju, postoje naznake da vještaci nisu profesionalno obavljali svoj posao. U većem broju slučajeva je AFD došao do informacija da postavljeni sudski vještaci sarađuju sa stranom koja je pod

istragom ili sa samim osumnjičenim, ali ne otkrivaju svoju saradnju sa njima.

Iz tog razloga smo došli do zaključka da je potrebno hitno donošenje etičkog kodeksa za sudske vještake. Sudije i tužioci se često žale na nekvalitetno vještačenje. Zbog toga sudovi i tužioci često moraju tražiti dodatno vještačenje ili vještačenje drugog vještaka.

Revizija stručnih kvalifikacija sudskih vještaka predstavlja ozbiljan zahtjev unutar cjelokupnog programa reforme sudstva u BiH. Neposredno je primjećeno u predmetima korupcije koje nadgleda AFD da su sudije bile primorane naložiti izmjene prvobitnih izvještaja finansijskih vještaka jer su bili ili preslabi, ili se nisu koncentrisali na predmet. U jednom kompleksnom predmetu u vezi sa korupcijom, koji je uključivao sofisticirane transakcije i transfere, izvještaj finansijskog vještaka je stao na samo jednu stranu. Takva situacija često dovodi do odugovlačenja cjelokupnog postupka, da ne spominjem i činjenicu da izvještaji ovih sudskih vještaka puno koštaju. Sudovi ne mogu odvajati velika sredstva iz svojih budžeta za izvještaje koji se na kraju ne mogu iskoristiti pošto nisu profesionalno izrađeni. Ovdje se jasno radi o gubljenju novca i vremena.

Naš je stav da se situacija treba promijeniti, te da se u zakonu o imenovanju sudskih vještaka trebaju utvrditi strogi kriteriji. Trebamo takođe razmotriti mogućnost upošljavanja specijalizovanih sudskih vještaka iz specijalizovanih institucija (npr. transformacija Finansijske policije u službu za borbu protiv korupcije) ili korištenja priznatih stručnjaka sa univerziteta. Istovremeno, angažovanje sudskih vještaka se treba ograničiti na rutinske slučajeve. Naš je stav da nije neophodno tražiti mišljenje finansijskih vještaka za svaki predmet, već samo za složene slučajeve privrednog kriminala. Takođe bi bilo korisno postaviti rokove za izradu izvještaja

vještaka, što bi se trebalo regulisati zakonom kako bi se izbjegla odugovlačenja sudskog postupka. Da bi se osiguralo da izvještaji budu objektivni, jedno od mogućih rješenja može da bude formiranje timova (sa jednim do tri člana) za sudske vještake u složenim slučajevima korupcije.

Banke: Što se tiče oblasti u kojima dolazi do korupcije i prevare, AFD je označio oblasti bankarstva, energetike i šumarstva, sa posebnim naglaskom na "sistemske probleme" u bankarstvu. Možete li nam objasniti ovakav stav?

DH: Postoji nekoliko slučajeva (koji su već proslijeđeni tužiocu ili su pod istragom) u BiH u kojima su banke poslužile kao sredstvo za prevaru i pronevjeru. Sasvim je jasno da postoji sistemski problem u vezi sa sistemom kontrole banaka. Napredak je postignut, međutim i dalje je neophodno poduzimanje dodatnih mjera. Npr. ne ispunjavaju sve banke svoju obavezu prijavljivanja slučajeva pranja novca, te su stoga poboljšanja sistema neophodna. S tim u vezi trenutno se vrši revizija federalnog zakona o bankama. Nacrt zakona koji je AFD imao priliku da revidira će predstavljati poboljšanje. Međutim, kao i u drugim oblastima, i ovdje je implementacija od suštinskog značaja.

Banke: Ocjena/procjena AFD-a je u djelomičnoj koliziji sa izjavom visokog predstavnika datom Stalnom komitetu OSCE-a na kraju prošle godine, da "BiH ubrzanim koracima ide ka modernom komercijalnom bankarskom sistemu". Zašto i odakle potiču ove razlike u stavovima?

DH: Tu se ne radi o protivrječnim stavovima. Dosta je urađeno kako bi se poboljšala situacija u bankarskom sistemu. S tim u vezi BiH je poduzela veći broj koraka u pravcu uspostave modernog komercijalnog bankarskog sistema. Sektor bankarstva će doživjeti dalje promjene, sa ciljem uspostave bankarskog

sistema koji će u potpunosti ispunjavati međunarodne standarde i uživati potpuno povjerenje građana BiH. Želim naglasiti da visoki predstavnik nije rekao da je sadašnji bankarski sistem u BiH savršen. On je komentarisao napredak postignut do sada. Mi, međutim, uviđamo da i dalje postoji potreba za daljim poboljšanjima.

Banke: Priprema se novi Zakon o bankama F BiH. Možete li nam reći šta će se tačno promijeniti u odnosu na važeći Zakon?

DH: Trenutno se vode razgovori o unaprijeđivanju zakona o bankarstvu, uz učešće nekoliko organizacija. Izmjene su uglavnom usmjerene na veću transparentnost i efikasnost bankarskih procedura. Istovremeno, zakon će s jedne strane utvrditi nadležnosti Agencije za bankarstvo, a s druge će utvrditi nadležnosti agencija za primjenu zakona. Ti razgovori su u toku.

Banke: AFD je ukazao na slabe tačke postojećeg zakona o bankarstvu, naglašavajući "nedovoljne" kontrolne mehanizme. Možete li nam reći šta nedostaje, gdje su propusti?

DH: Osnovni problem je neadekvatna implementacija sistema prijavljivanja slučajeva pranja novca. To je regulisano entitetskim zakonima o sprječavanju pranja novca. Međutim, to pitanje nije regulisano postojećim zakonom o bankarstvu. Prijavljivanje sumnjivih transakcija koje prelaze određeni iznos (u BiH je ta brojka 30.000 KM i više) je regulisano zakonom o sprječavanju pranja novca, ali ne i zakonom o bankarstvu. To je rezultiralo neadekvatnim prijavljivanjem ovakvih slučajeva nadležnim organima. Još jednom se čini da je implementacija oblast u kojoj su potrebna poboljšanja.

Banke: Kako ocjenjujete nivo saradnje između različitih kontrolnih i regulatornih institucija u BiH? Ponekad se stiče

utisak da se one natječu, umjesto da rade sinhronizovano?

DH: Mnoge od ovih institucija su osnovane nakon rata. Moramo imati na umu da je potrebno vremena za navikavanje na nove odgovornosti, a saradnja institucija je u određenim slučajevima i relativno nova stvar. Pogledajte glavne institucije za reviziju, čiji rad OHR visoko cijeni. U njihovim izvještajima se navodi više slučajeva u kojima se vjerovatno radi o korupciji. Policija i tužioci moraju prihvatiti činjenicu da izvještaji glavnih institucija za reviziju predstavljaju važan izvor informacija. Te aktivnosti se sada poduzimaju u oba entiteta, a nadležni organi su pokrenuli postupke. To predstavlja napredak. Tu možemo vidjeti još jedan primjer poboljšane saradnje. Uvjeren sam da će se vremenom situacija i dalje popravljati.

Banke: Mnogi nezavisni stručnjaci kažu da su istražne radnje u vezi sa Hercegovačkom bankom vođene na "nespretan/nevješt" način, naročito na početku. Koji je vaš odgovor na to?

DH: To je bila naša prva aktivnost te vrste i puno smo naučili od nje. Istovremeno, ne treba se izgubiti iz vida cilj ove aktivnosti, a to je da se poduzmu koraci kako bi se sačuvali depoziti običnih ljudi i spriječila dalja kriminalna zloupotreba banke. U proljeće 2001. godine izražena je opšta zabrinutost, i javno i privatno, u vezi sa radom banke, a posebno u vezi sa ljudima koji su je vodili. Svako ima pravo na svoje mišljenje o poduzetoj akciji, međutim na kraju će jedino biti važni postignuti rezultati.

Banke: Najavili ste "veliki broj krivičnih prijava" u vezi sa slučajem Hercegovačke banke. Međutim, kako vrijeme prolazi, čini se da se pomjerilo težište istrage i da prethodni argumenti za uvođenje privremene uprave lagano nestaju. Da li želite komentarisati ovu tezu?

DH: Nalazim takav stav problematičnim. Argumenti za uvođenje privremene uprave i dalje stoje. U ovakvim sofisticiranim/složenim slučajevima kao što je Hercegovačka banka, sasvim je uobičajeno da se u toku istrage otkrivaju novi elementi i da se mijenja težište istrage. Uvođenje privremene uprave je uobičajena posljedica takve akcije, što je urađeno tek nakon što je prikupljeno dovoljno dokaza.